

СНИМКИ
НА ГОДИНАТА

АДАПТАЦИЯ НА
СНЕЖНИТЕ ЗАЙЦИ

NATIONAL GEOGRAPHIC

БЪЛГАРИЯ

ПОТАЙНОСТИТЕ НА АЛХАМБРА

ПОГЛЕД ОТВЪТРЕ КЪМ ПОСЛЕДНАТА КРЕПОСТ НА
МЮСЮЛМАНСКАТА ВЛАСТ В ЗАПАДНА ЕВРОПА

WWW.NATIONALGEOGRAPHIC.BG

ISSN 1312-6571

5,99 лв.

9 771312 657664

12 >

СЪДЪРЖАНИЕ

На корицата:

Дворът на лъвовете е едно от най-емблематичните места в Алхамбра в Гранада. Поръчан е през XIV в. от насридския султан Мохамед V след завръщането му от кратко изгнание.

СНИМКА: LIQUID STUDIOS, ADOBE

СТАТИИ

▲ Снимки на годината

Фотографите на *National Geographic* обикалят планетата, за да уловят чудесата на нашия свят и духа на епохата ни. Тук представяме само някои от най-запомнящите се снимки, направени от нашите награждавани фотографи през 2023 г. Някои може би са ви познати, а други са свързани с истории, които ще публикуваме през идните месеци.

..... стр. 26

Крепост на Вярата

Поглед отвътре към Алхамбра, откъдето последното мюсюлманско кралство в Испания властвало близо 300 години.

ТЕКСТ: ЕМА ЛИРА
СНИМКИ: ХОСЕ МАНУЕЛ НАВИЯ
ИЛЮСТРАЦИИ: ФЕРНАНДО БАПТИСТА

..... стр. 60

Промени в средата

Снежните зайци се чувстват най-добре на студено. Затоплящият се свят може да промени това.

ТЕКСТ: КАЛ ФЛИН
СНИМКИ: АНДИ ПАРКИНСЪН

..... стр. 84

ГОРЕ: Марсио Пимента снимал това Дарвиново нангу в музея „Магжорино Боргатело“ в Пунта Арена, Чили, по време на самостоятелна експедиция по следите на Чарлз Дарвин. Дарвин срещнал този вид нелетяща птица през 1834 г., докато обикалял из Патагония. Използвайки дневника на естествоизпитателя като пътеводител и с подкрепата на Националното географско дружество, Пимента изминал 11 000 км по суша и море.

ТЕКСТ: НЕЙТЪН ЛЪМП СНИМКА: НИКОЛ СОБЕКИ

В **NATIONAL GEOGRAPHIC** имаме щастието да работим с невероятни фотографии, които внимателно изучават планетата, за да открият истории, които ни дават ново разбиране за нашия свят. Всеки ден екипът ни от способни фоторедактори и дизайнери преглежда изображенията им (понякога хиляди за една единствена статия!), за да избере онези, които правят онова, което прави всеки велик кадър: предава информация, но също така приковава окото и пълни сърцето. Ежегодната ни почит към тяхната работа – „Снимки на годината“, хвърля светлина върху селекция от любимите кадри на нашите редактори, получени от фотографите на терен. Целта не е да разкажем история за най-важните моменти през годината, а да покажем как е изглеждал светът за нашите сътрудници в цялото му разнообразие и богатство. Вероятно няма да е изненадващо, че в тези снимки все пак ще откриете много от темите,

които се въртят в ума ни: сянката на войната, влиянието на климатичните промени, антагонизма на модерността и традицията, обещанията на науката.

На страниците ни този месец ще намерите и задълбочено проучване на емблематичната Алхамбра в Испания, плюс разказа на Кал Флин и фотографа Андри Паркинсън за снежните зайци – единствения местен вид заек в Обединеното кралство, който се е адаптирал в продължение на хиляди години към живота в Шотландските планини. Някога тези животни са били многобройни, а сега са едва 1% от числеността им през 50-те и 60-те години на миналия век. Неотдавна те получиха статут на зашитени видове по силата на шотландското законодателство.

Надяваме се броят да ви хареса.

Едно от най-пленителните изображения от изминалата година е този египетски плодояден прилеп, размахващ криле във въздушен тунел в университета „Браун“. В своята лаборатория биоложката Шарън Суорц проучва биологичните и физическите аспекти на полета при различните видове прилепи.

Сиамските бойни риби имат много форми и цветове, но тази разновидност, наречена „полумесец“ заради контура на опашката си, е любима на фотографа Висаруте Ангкатаваник.

ФОТО СВИДЕТЕЛСТВО

NATIONAL GEOGRAPHIC

СНИМКИ: **ВИСАРУТЕ АНГКАТАВАНИК**

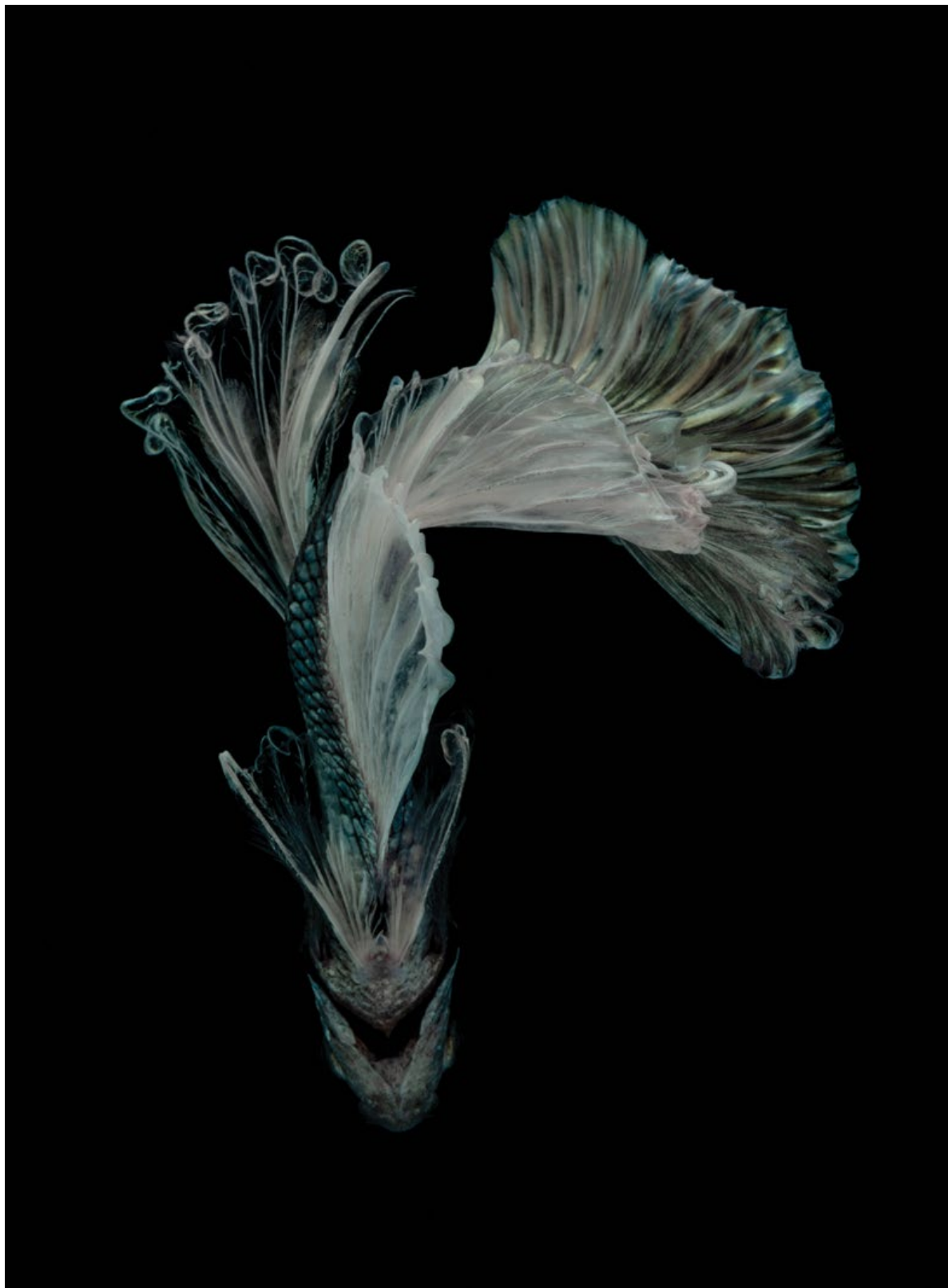
ПОГЛЕД КЪМ ЗЕМЯТА ОТ ВСЕКИ ВЪЗМОЖЕН ЪГЪЛ

ФАНТАЗИЯ С ПЕРКИ

Артистичният чар на един обичаен домашен любимец – сиамската бойна риба (бета)

БР. 12 (218)

Този тъмнозелен мъжки бил предизвикателство за заснемане, казва Ангкатаваник, защото цветовете му са тъмни в сравнение с други разновидности. Но комбинацията от впечатляващи перки и силна подвижност открили кадъра.

С помощта на бърза скорост и стробоскоп фотографията може да разкрие в тези животни пищност, твърде дискретна за човешкото око, казва Ангкатаваник. В този кадър една червена бета се превръща в райска птица.

Тази и съседната снимка, направени с разлика от 2 години, изобразяват различни риби в една и съща позиция – нещо, което според Ангкатаваник не се случва почти никога. Той бил поразен от късмета си.

Според фотографа всяка снимка съдържа и някакво скрито изображение. Отляво например той вижда в перките на рибата жена, облечена в бяло; отдясно вижда мъж в тъмна роба.

ПРЕДИСТОРИЯТА

ТВОРЧЕСКОТО ВДЪХНОВЕНИЕ Е НАВСЯКЪДЕ ОКОЛО НАС, КАЗВА ФОТОГРАФЪТ. ТОЙ ОТКРИЛ СВОЯТА МУЗА В АКВАРИУМ ЗА РИБКИ

ОТКАКТО СЕ ПОМНИ, Висаруте Ангкатаваник е очарован от рибите. На 7 години започнал да снима — първо с фотоапарат за еднократна употреба *Kodak*, а по-късно с *Nikon FM* на баща му. Но едва когато сам станал баща и започнал да прекарва повече време в дома си в Банкок, съчетал двете си страсти.

Ангкатаваник изучил особено-стите и грижата за сиамските бойни рибки, известни и под уместното научно име *Betta splendens* (великолепна бета). После се сдобил с няколко от пазара Чатучак в града и започнал да ги снима, експериментирайки с аквариуми и осветление. „Научих се да ги прилагвам да заемат различни позиции, като променям размера и формата

на аквариума.“ Високият аквариум например насърчава бетата да се гмурка драматично надолу. Ангкатаваник вече има доста ясна идея какво да очаква, но улавянето на възшебния момент все още е предизвикателство. Той казва: „Трябва да натисна спусъка и да се надявам на чудо“.

Фотографът разбира привлекателността на това да снимаш същества в отдалечени места, например птици в амазонската джунгла. Но намира вдъхновение в собствен си дом, където с правилното осветление рибките изглеждат като „живи цветове“ в рамките на картина, казва той. Най-хубавото е, че обектите стават част от семейството му. — **ДЖЕЙСЪН БИТЕЛ**

„Това е традиционната поза за бетите — казва Ангкатаваник. — Семпла и елегантна.“

ВЕСТИ
ОТ ПРЕДНАТА ЛИНИЯ
НА НАУКАТА
И НОВИТЕ ИДЕИ

Съвършено отмъщение

За да попречат на птиците да цапат сградите, понякога собствениците им монтират стоманени шипове по первазите. Но едно ново изследване установило, че умните свраки открътват шиповете и ги поставят върху гнездата си, може би като защита срещу гарвани. —ДЖЕЙСЪН БИТЪЛ

ЖИВОТИНСКО ПОВЕДЕНИЕ

ЗА ДОБРИТЕ МАНИЕРИ

ПРИ ЗАДРЪСТВАНЕ ТЕЗИ РИБИ ИМАТ СПОСОБНОСТ ДА ЗАБАВЯТ ХОД И ДА СЕ РЕДЯТ НА ОПАШКА

Оказва се, че вид дребни речни рибки, които обитават басейна на Амазонка и домашни аквариуми по цял свят, притежават нещо, което липсва на изненадващо много хора: способността да изчакват реда си. В едно ново изследване, публикувано в *Scientific Reports*, изследователите подкарали пасажки обикновени неони (*Paracheirodon innesi*) през малък отвор в аквариума и установили, че рибките се подреждат на опашка, за да преминат през тесното място. „Учтивите“ същества с дължина едва ок. 3 см не се блъскали едно в друго, приближавайки отвора. Въпреки че умението да се измъкват, без да правят задръстване, е известно при мравките, подобна способност не е наблюдавана при никое друго животно. Учените смятат, че привидно възпитаното поведение на обикновените неони може да е еволюирало с цел да им помага да се пробират между скали в речните им местообитания. Подобни открития — казват те — могат да послужат за усъвършенстване на стратегиите на придвижване при автономните автомобили, а може би и при тълпи от хора. —АНИ РОТ

АРХЕОЛОГИЯ

Пица В Помпей? Почти

Преди няколко месеца, когато археолозите в Помпей откриха фреска от преди 2000 години, изобразяваща според тях плоска фокача с гарнитур, това не беше точно любимата на всички ни пица. „Протопицата“ може и да е имала добавки, но по онова време в Европа нямало домати. Помпейците използвали соления рибен сос *гарум* вместо кетчуп и пирували с пълнени сънливци, смятани за деликатес.

—КРИСТИНА ЩЕРБЕНЦ

ОКОЛО СВЕТА В ТЪРСЕНЕ НА МИНАЛОТО

АЛБЪРТ ЛИН Е РЯДЪК ВИД ИНЖЕНЕР – катери скали, бори се с реки и се спуска в пещери. За своята тв поредица „Изгубените градове с Албърт Лин“ изследователят на *National Geographic* издирва неизвестни останки от древни цивилизации. За целта използва цифрови данни, дронове, софтуер за моделиране и въздушни изображения, но също така обикаля пеш гори, пустини и джунгли с помощта на титанова протеза, заменила десния му крак, който загубил при автомобилна катастрофа.

Пътешествията го отвеждат в планините на Перу, за да открие народа на облачните воини, покорен от инките, и в Оман, за да изследва Меган – страна от бронзовата епоха. Посещава древните пирамиди в Судан и някогашно селище на шотландско племе, отблъснало римската армия. „Имаме да научим още толкова много за това кои сме и откъде идваме“ – казва Лин. Поредицата е пълна с обрати често заради неочаквани природни явления, като един напрегнат инцидент по време на рафтинг, и мъчително напрежение като една нощ на палатка близо до най-смъртоносниите скорпиони на света. Докато Лин издирвал библейските ханаанци в Израел, паднала скала и строшила протезата му. За щастие имал резервна. – **ДАНИЪЛ СТОУН**

Албърт Лин е кацнал на ръба на една скала, докато търси следи от народа на облачните воини в Перу

 **NATIONAL
GEOGRAPHIC**

Проследете първия сезон на „Разкриване на изгубените градове с Албърт Лин“ по *National Geographic* от 10 декември, всяка неделя от 22,00 ч.

Главният *клавиджери* Джани Креа отговаря за 2797 ключа, които отварят 300 врати из целите Ватикански музеи.

КЛЮЧЪТ КЪМ ВАТИКАНА

ВСЕКИ ДЕН КЛЮЧАРЯТ ОСИГУРЯВА ДОСТЪП ДО ЛЕЧЕБНАТА КРАСОТА НА ЕДНА ОТ НАЙ-ВЕЛИКИТЕ КОЛЕКЦИИ ОТ ПРОИЗВЕДЕНИЯ НА ИЗКУСТВОТО НА СВЕТА

ТЕКСТ: **ГУЛНАЗ ХАН**

СНИМКИ: **АЛБЕРТО БЕРНАСКОНИ**

ДЖАНИ КРЕА познава отблизо контурите на историята. Почти всяка сутрин през последното десетилетие той отключвал вратите на Ватиканските музеи. Съзрявал великолепието на Сикстинската капела по изгрев, изучавал сенките на Караваджо и се възхищавал на материите от Древен Египет.

„Да, аз съм ключар, главен ключар, но съм и портиер, който отваря музей – казва Креа, който е ревностен католик. – Аз обаче отварям вратите към историята на изкуството и на християнството, а това е най-великата и най-красивата история, която съществува на света.“

Работният му ден започва в 5 ч. сутринта в обезопасен бункер, в който се съхраняват 2797 ключа. Креа и екипът му от десет *клавиджери* обикалят по 7 км коридори из музеите, за да достигнат 300 врати – много от тях портални към изчезнали царства на древни богове.

„Знам – казва Креа, – че миризмата, която ме очаква, когато отворя първата врата, е тази на историята, която хората преди нас са вдъшвали.“

Ватиканските музеи съхраняват папските колекции от началото на XV в. – включително десетки хиляди скъпоценни произведения на изкуството и археологически

находки от праисторията до наши дни. Креа обаче е убеден, че няма нищо по-смайващо от Сикстинската капела на Микеланджело, където 1115 кв.м фрески – включително сцени от Битие и над 300 фигури – красят седалището на папския конклав. Креа си спомня емоциите, които го завладели, когато за първи път придружил по-възрастен ключар, за да отворят капелата преди повече от 20 години.

Фигурите са „предадени така красиво с всички подробности – казва Креа: – движенията, извивките, мускулатурата“. Виждал е как красотата на капелата докосва хора от всички религии – нещо, което според църквата е все по-насъщно в тези смутни времена.

„В настоящия труден контекст, през който преминава светът, когато понякога тъгата и стресът сякаш вземат превес, [изкуството] е по-нужно от когато и да било, тъй като красотата винаги е източник на радост“ – казва миналата година папа Франциск по време на посещение заедно с една католическа художествена организация.

Проучванията показват, че близкият контакт с изкуството може да задейства системата за възнаграждения в мозъка, която отделя химикали като допамин, серотонин и окситоцин. Естетическите преживявания, например посещенията в музеи, се свързват и с по-слабо усещане за самота, повишено настроение и намаляване на стреса.

А във времето след пандемията от Ковид-19, която принудила Ватиканските музеи да затварят

три пъти през 2020 и 2021 г., е налице разрастване се глобално движение за увеличаване на достъпа до изкуствата като път към добруването. През 2019 г. анализ на Световната здравна организация на над 3000 изследвания разкри, че творческите и културните дейности допринасят за физическото и психическото здраве, и агенцията на ООН призова политиците да подкрепят обществените програми, насочени към изкуствата. През есента на 2022 г. лекарите в една от най-големите болници в Брюксел сключи партньорство с градските власти за започването на шестмесечно пилотно проучване, което да изследва ползите от „музейни рецепти“ като допълнително лечение за стрес, прегаряне и тревога.

Папа Франциск също отдавна призовава за по-всеобхватен достъп до изкуството. „[Ватиканските музеи] трябва да отворят врати за хора от целия свят – като средство за диалог между култури и религии, като инструмент за мир“ – написа той през 2015 г. в своята публикация *La Mia Idea di Arte*. Креа коментира, че Ватиканските градини, където виреят и цъфтят растения от целия свят, възпават тази философия.

„Всеки може да открие нещо красиво, нещо вдъхновящо – казва Креа, който на определени дати посреща малки групи пътешественици, които го придружават по време на сутрешните му обиколки. – Според мен Ватиканските музеи трябва да бъдат посетени, тъй като предоставят познание за изкуството и историята, независимо от вярата ви.“ □

„Истинска привилегия е да можеш всеки ден да се разхождаш сред всичко това и да научаваш нещо ново“ – казва Креа.

КАКВО
НОВО И
ИНТЕРЕСНО
ИМА
ПО СВЕТА

От сияйно майсторство в Британия до опазване на природата в Камерун

ТЕКСТ: **РОНАН О'КОНЪЛ**

1

РЕДКИ ПРОЗОРЦИ

Изкуството на вitraжа в опасност

Цели 900 години тези прозорци къпели британските замъци и катедрали (като този в Ливърпул долу) в шарки от пъстроцветна светлина. Но скорошен доклад разкрива, че във Великобритания са останали под 60 майстори на витражи, най-вече заради растящите цени на материалите и по-малко възможности за обучение на бъдещи занаятчии. Нова програма за набиране на младежи цели да гарантира в дългосрочен план изработката на скъпоценните прозорци.

2

АФРИКАНСКИ
ПАРК

НАСКОРО ДЖУНГЛАТА
КОРУП В КАМЕРУН БЕ
ОБЯВЕНА ЗА БИОСФЕРЕН
РЕЗЕРВАТ НА ЮНЕСКО.
ПЕШЕХОДНИЯТ МОСТ
НАД Р. МАНА ВОДИ
КЪМ ПАРКА, ПРИЮТИЛ
УНИКАЛНА ФЛОРА
И КРИТИЧНО
ЗАСТРАШЕНИТЕ ГОРИЛИ
ОТ ДОЛИНАТА НА
Р. КРОС.

ВЪВ
ВЪЗДУХА

МАШИНИЯТ ИНЖЕНЕР

Александър Калдер поставил началото на „мобилиците“ – скулптури, които се движат благодарение на двигатели или въздушни течения. Неговите „Пренати предмети с месингов гонг“ от 1948 г. (горе) са част от колекция от 62 произведения на покойния творец, показани за първи път заедно в Смитовския музей на изкуствата в цъта Вашингтон. Колекцията ще бъде част от многогодишен проект, представящ творбите му. Неговият 12-метров, яркочервен стоманен „Орел“ вече е свил гнездо в Олимпийския скулптурен парк на крайбрежието на Сиаъл.

4

ИМПЕРСКИ ГЛЕДКИ

Високи стени опасват имперския град Хюе – седалището на вьетнамската династия Нгуен (1802–1945 г.). Нов пешеходен маршрут позволява на туристите да разгледат цитаделата от върха на част от тези укрепления, включително величествения храм То Миу и входната му порта (вдясно), пазена от статуи на дракони, еднорози, феникси и костенурки.

Вашата подкрепа позволи на Националното географско дружество да финансира този и други научни и изследователски проекти.

Експертът по земноводните Сомфутоне Фимачак търси нови видове и събира данни за загадъчни земноводни като лаоския брадавичест тритон. В лабораторията си тя обучава ново поколение херпетолози в Лаос, посветено на биоразнообразието и опазването на видовете.

ЗАЩИТА НА ЗАГАДЪЧНИТЕ ЗЕМНОВОДНИ

ТЕКСТ: БЕАТА КОВАКС НАС

ХЕРПЕТОЛОЖКАТА Сомфутоне Фимачак и лаоският брадавичест тритон пресекли пътищата си в точния момент.

Ендемичен за северните планини на Лаос, *Laotriton laoensis* бил познат само на местните, които го ловели като храна и лекарство. Скрилото му съществуване било застрашено, след като учените го открили през 1998 г. – той скоро си спечели международна привлекателност като екзотичен домашен любимец. До 2007 г. поради комерсиалните търговски мрежи лаоският брадавичест тритон се доближил до ръба на изчезването. Същата година в столицата Виентян Фимачак тъкмо се била заела с проучване на естествена история и опазването на вида.

Проучването ѝ разкрило, че тритоните обитават точно определени потоци в ограничен район на височина над 1100 м. Денем те се събират в езерца и са лесни за улавяне.

Някои селяни ги продавали на килограм на търговци, които могли да спечелят 200 или повече долара само за един.

Откритията на Фимачак подтикнали лаоското правителство да прокара закон за дивите животни. През 2008 г. лаоският брадавичест тритон станал първият (и все още единственият) вид земноводно в Лаос, защитен от търгуване.

Около три четвърти от видовете земноводни в света са застрашени или намаляват поради загуба на местообитания, прекомерен улов, климатични промени, заболявания и инвазивни видове. За почти една четвърт липсват достатъчно данни. Мисията на Фимачак е да открива разнообразието на земноводни и влечуги в Лаос, казва тя, за да събере „основни данни, които да подкрепят бъдещото им изучаване и опазване“.

От 2010 г. тя и екипът ѝ са открили 6 нови вида гекони, жаби и тритони – и преоткриват други, забелязани за последно преди век. □

NATIONAL GEOGRAPHIC

С
Н
И
М
К
И

▲ ФОТОГРАФИТЕ НА NATIONAL GEOGRAPHIC ОБИКАЯТ ПЛАНЕТАТА,
ЗА ДА УЛОВЯТ ЧУДЕСАТА НА НАШИЯ СВЯТ И ДУХА НА ЕПОХАТА НИ.
ТУК ПРЕДСТАВЯМЕ ГОДИШНАТА СЕЛЕКЦИЯ НА НАЙ-ДОБРИТЕ ИМ КАДРИ.

Н
А

ДЕКЕМВРИ
2023 Г.

Г
О
Д
И
Н
А
Т
А

СТР.
26

СТРЕМЕЖ КЪМ ЛУНАТА

ОКРЪГ КОКОНИНО,
АРИЗОНА, САЩ

Преди програмата „Артемис“ да изпрати хора на лунната повърхност, НАСА извършва прецизни тестове на Земята. За разходка, наподобяваща лунна, астронавтката Зина Кардман облякла този тренировъчен костюм, тежащ над 35 kg, за да симулира реалния обем на движенията и тежестта на истински костюм при лунна гравитация.

СНИМКА:
ДАН УИНТЪРС

ПОЛЯРНА ЕЛЕГИЯ

БЯЛО МОРЕ, РУСИЯ

Морският биолог Александър Семенов нарича медузата лъвска грива кралицата на полярните морета. Той заснел този царствен екземпляр в последния стадий на живота му: след като медузата се е възпроизвела, размерът ѝ се е смалил, храносмелила е или е изхвърлила стотиците си дълги пипала и е станала, по думите на Семенов, „неземно цвете“.

•

СНИМКА:
АЛЕКСАНДЪР
СЕМЕНОВ

СНЕЖЕН ПАТРУЛ

СОДАНКЮЛЯ,
ФИНЛАНДИЯ

Във военно поделение северно от Полярния кръг фински и американски войници тренират за зимен бой, преминавайки през трасе с препятствия, екипирани със ски. Учението се състояло два месеца преди Финландия – която споделя 1340-километрова граница с Русия – да се присъедини към НАТО. Обучението било проведено в отговор на Войната в Украйна.

СНИМКА:
ЛУИ ПАЛУ

ОГЛЕДАЛНО СТЪКЛО

ЧИБА, ЯПОНИЯ

Работници от фабриката за стъкло „Чиба Козаку“ използват тежки чукове, за да разбият глинения калъп около отлято оптично стъкло. Силно устойчиво към промените в температурата на въздуха, стъклото ще бъде нарязано на плочи, превозено до обсерваторията на Аризонския университет, а после разтопено и отлято под формата на огледала за големи телескопи, разположени нависоко.

•

СНИМКИ:
КРИСТОФЪР
ПЕЙН

ОБРОЧЕН КРЪСТ

ВРЪХ ПЕТРОВСКИ
КРЪСТ (1305 М),
ЧЕПЪН ПЛАНИНА,
БЪЛГАРИЯ

Традицията на оброчните каменни кръстове преплита в себе си езически и християнски практики. Кръстовете са поставяни на знакови природни места – оброчища, и са наричани на имената на църковни светци. Всяка година на празника на патрона се дава курбан за здраве и закрила, а жертвената храна се разпределя между всички присъстващи.

•
СНИМКА:
КРАСИМИР
АНДОНОВ

НЕЖНИ ГРИЖИ ЗА КИВИТО

УЕЛИНГТЪН,
НОВА ЗЕЛАНДИЯ

Специалисти на терен изследват кафяво киви от Северния остров, два месеца след като 11 такива птици били пуснати край столицата на Нова Зеландия. Национален символ, кивитата са били унищожени от хищници, особено от хермелини, пуснати на континента през XIX в.

•

СНИМКА:

РОБИН ХАМЪНД

ДА ВИДИШ БОМБА

ЧАЧА, ИНДИЯ

Тадж Мохамад стои сред овците и козите си в пустинния пейзаж на Раджастан. Като момче през 1998 г. Мохамад усетил как земята се разтърсва и видял гигантски пращен облак, когато Индия провежда подземни ядрени опити в близката област Похран. В момента Индия е една от деветте държави с ядрени оръжия.

СНИМКА:
ЧИНКИ ШУКЛА

ЖИВОТ НА НЕВЕРОЯТНИ МЕСТА

ПЕЩЕРИ ФРАЗАСИ,
ИТАЛИЯ

Пещернячката Валентина Мариани (горе), изследователят на *National Geographic* Кени Броуд (в средата) и Нагир Куарта се подготвят за гмуркане в тъмните, токсични води на Лаго Верде. Подобни екосистеми, жадни за слънчева светлина, могат да предложат поглед към химията на живота в извънземните морета.

•
СНИМКА:
КАРСТЕН ПЕТЕР

СМЕЛО ПРЕЗ ВЪЛНИТЕ

Ю ЖЕН
АТЛАНТИЧЕСКИ
ОКЕАН

Вулканолози и планинари се връщат след няколкоседмична експедиция до връх Майкъл, отдалечен Вулкан на Южните Сандвичеви острови. Екипът направил успешно първо изкачване и проучване на върха, на който се намира едно от малкото лавови езера на Земята.

•
СНИМКА:
РЕНАН ОЗТЮРК

NATIONAL GEOGRAPHIC

СЕВЕРЕН СВЕТИК

НЮ ОЛЕСУН,
НОРВЕГИЯ

Почитаемата Сив Лимстранд от Норвежката църква е единственият пастор за архипелага Свалбард в Северния ледовит океан, която приема Вярващи от всякакви националности и религии. Със затоплянето на Арктика паството на Лимстранд от учени и местни жители пише хрониката на климатичните промени и се справя с тях.

•
СНИМКА:
ЕСТЕР ХОРВАТ

МОРСКО УБЕЖИЩЕ

СКАЛНИ ОСТРОВИ
ЮЖНА ЛАГУНА,
ПАЛАУ

Ивичеста плоскоопашата морска змия плува към океанската повърхност, за да си поеме въздух. През 2015 г. народът на тихоокеанския остров създаде морски резерват, защитаващ 500 000 кв.км от океанските му Vogu.

СНИМКА:
КИЛИИ ЮАН

Алхамбра, увенчала един хълм в Гранада, въплъщава златната архитектурна епоха на мюсюлманското владичество на Иберийския полуостров. Семплите стени крият изтънчен интериор. Дворецът Комарес от XIV в. (с кулата най-вляво) е един от няколко, издигнати от поредица султани. Доминиращият палат (вдясно) бил добавен по-късно за християнския крал и император Карл V.

КРИСТИЯН ХИЙБ, LAIF/REDUX

ТЕКСТ: ЕМА ЛИРА

СНИМКИ: ХОСЕ МАНУЕЛ НАВИЯ

ИЛЮСТРАЦИИ: ФЕРНАНДО БАПТИСТА

КРЕПОСТ НА ВЯРАТА

ПОГЛЕД ОТВЪТРЕ КЪМ АЛХАМБРА, ОТКЪДЕТО
ПОСЛЕДНОТО МЮСЮЛМАНСКО КРАЛСТВО В ИСПАНИЯ
ВЛАСТВАЛО БЛИЗО 300 ГОДИНИ

Интимни пространства обрамчват природни гледки. Защитната Кула на пленницата (вляво), наречена така заради

легендата, че там била затворена възлюбената на един султан, била превърната в малък дворец. Стените ѝ са украсени

с арабски надписи, които са нещо обичайно за Алхамбра, възхваляващи красотата на кулата. Християнските владе-

тели оставили своя отпечатък, когато построили кралски покои. Оградили една градина и създали уединения двор Линдараха.

X

Археологът Хесус Бермудес осветлява историята: „Двете големи глави в историята на Алхамбра – казва той – дължат началото си на водата, извор на живота.“ Изградената на хълм крепост имала нужда от сложна водоснабдителна система. Цистерната, от която се черпело с кофе през кладенец (в средата), била построена през 1494 г. от първия християнски управител, който разширил започнатото по време на мюсюлманската династия.

ХЕСУС БЕРМУДЕС е дълбоко свързан с Алхамбра. Роден в крепостта, изградена на величествен хълм в Гранада, Испания, той израснал между стените на двореца. Когато в средата на миналия век баща му станал директор на музея „Алхамбра“, семейството се преместило в къща вътре в паметника. Той бил „сцената“, по неговите думи, на която се разигравали дните му – възпитание, което от ранна детска възраст го пропило с легендите и историята и вдъхновило трайна посветеност на мястото. Вече близо четири десетилетия Бермудес е археологът и консерваторът на Алхамбра, която се смята за върха на близо 800-годишното мюсюлманско владичество на Иберийския полуостров. Въпреки че обикаля из комплекса с небрежна лекота, все едно си е вкъщи, той все пак успява да вдъхне усещане за почуда, сякаш го зърва за първи път. Често спира да поздрави ученически групи, пазачи, гидове и градинари.

Бермудес е идеалният екскурзовод за обиколка отвъд туристическия маршрут (и освен това е автор на официалния пътеводител). Тръгвайки от Портата на справедливостта, най-голямата от четирите входни портала на Алхамбра, обикаляме не само прочутите ѝ дворове и кули, но и кътчета, където малцина са допускани – места, където факт и легенда се преплитат. Докато изследователите все още проучват дълбините ѝ, Алхамбра продължава да е място на археологически открития и реставрация, която включва и прераждането на едно от

В Залата на кралете наскоро реставрирана загадъчна картина от XIV в. може би изобразява султаните на Гранада или пък съвет от съдии. Сцената е изпълнена с ярки пигменти, добити от лапис лазули, хематит, цинобър и злато, и готическият ѝ стил напomia на творбите на италиански и френски художници.

най-загадъчните ѝ произведения, наскоро завършило след близо 20 години труд.

„Алхамбра е първо и преди всичко дворцов град – казва той. – Била е седалище на държавен глава с казарми, придворен град и поредица палати, построени в рамките на два века и половина.“ С течение на времето паметникът се разраснал от първоначалната Алкасаба, т.е. крепост, построена от Мохамед I от 1238 г. насетне, към по-късните дворци, отражение на пищния стил на династията на Насридите. Родословието на султаните от фамилията Наср управлявало до 1492 г., когато тази последна твърдина на мюсюлманската

власт на полуострова била превзета от испанската монархия, наскоро обединена от брака на Исабела Кастилска и Фернандо Арагонски.

По време на 254-годишната власт на Насридите над емирството Гранада, разпростряло се далеч отвъд границите на самия град, тази част от днешна Андалусия – обяснява Бермудес – била „застинала във времето и поддържала феодално общество, изолирало се в идиличен оазис“. Въпреки това кралството завещало един паметник, смятан за върхна точка на красотата и архитектурното изящество, родени в Ал Андалус, както била известна по-голямата област под мюсюлманска власт.

С падането на Гранада крепостта попаднала под властта на поредица католически управители до началото на XIX в., когато била окупирана от войниците на Наполеон. На тръгване те я съсипали. В крайна сметка испанската корона я преотстъпила на държавата и през 1870 г. тя станала национален паметник. Днес дворцовият град отново е жив – с обслужващи го придворни лица, работеща бюрокрация и строги правила за достъп.

ЕДИН ОТ НАЙ-ВИДНИТЕ посланици в Испания се превърнал в причина толкова много хора да са чували днес за това кътче от

света. Писателят Уошингтън Ървинг бил на дипломатическа длъжност в американското посолство в Магрид, когато през 1829 г. посетил Гранада. Били изминали 17 години след напускането на Наполеоновите войски и каквото било останало, продължавало да се руши. Помеенията били ограбени, басейните се били превърнали в перачници, в дворовете гледали животни, а в свободните пространства се били заселили семейства, които нямало къде другаде да отидат. „Кралският дворец се бил превърнал в убежище за бездомници – казва Бермудес, – но все така бил обитаван. И това го съхранило.“ Клошарите на Алхамбра – така ги нарича той.

Ървинг избрал по-романтично определение: децата на Алхамбра. Именно скитниците, бандитите и обезнаследените – заедно с призраците на победените – населяват неговите „Необикновени истории от стари времена – Алхамбра“, които вдигнали булото над града и го поставили на туристическата карта. Неизменно присъствие по рафтовете на всяка книжарница в града и преведена на безброй езици, книгата увековечила романтичния ореол на крепостта, напомнящ за приказките от „Хиляда и една нощ“. И други знатни лица посетили Гранада, но никой не може да се мери с направеното от Ървинг.

Когато Ървинг пристигнал в Алхамбра заедно със своя спътник, руския дипломат княз Димитри Долгоруков, те били ужасени от факта, че посетителите, дори длъжностни лица, се били увековечили с графити – имена и бележки, издраскани по стените. Руснакът оставил подвързана с кожа книга за гости, за да сложи край на тази практика. Хиляди подписи изпълнили страниците ѝ през следващите 43 години – ранен проблясък на признание към огромната ценност на структурата.

Въпреки че спътникът му скоро си заминал, Ървинг останал няколко месеца, „омагьосан – както пише той – в тази приказна съборетина“. Разположил се в кралските покои, гледащи към живописната градина Линдараха.

Човек още може да види местата, където Ървинг помещава своите размисли и истории – например Портата на седем етажа. Според популярната легенда последният султан Боабдил избягал именно през нея с молбата да бъде зазидана след заминаването му. Друго място – Кулата на принцесите, наречена така по-късно по историята на

ЧОВЕК БИ ОЧАКВАЛ ЕДНА ХРИСТИЯНСКА КРАЛИЦА ДА ИЗПЕПЕЛИ АЛХАМБРА. ИСАБЕЛА ОБАЧЕ НАРЕДИЛА ДА Я ЗАПАЗЯТ.

Ървинг – е декорът на неговия разказ за три мюсюлмански принцеси, влюбили се в християнски пленници.

Книгата превърнала крепостта в „нещо желано – в необходимост да я посетиш и откриеш“ – казва Бермудес.

АЛХАМБРА ВИАГИ е запленивала хората извън стените. През януари 1492 г. кралица Исабела, начело на военен парад, започнала триумфалното си изкачване на кон по Куеста де Гомерес към Ал Хамра – в превод „Червената“ заради розовите багри на камъните на крепостта. Реконкистата, продължила повече от 700 години, една по една превземала мюсюлманските територии на полуострова. Папско разпореждане санкционирало този последен кръстоносен поход, който довел до десетгодишна война за контрола на упоритото кралство Гранада.

Хронистите са записали как, когато най-сетне получила ключовете за Алхамбра,

Исабела била удивена от изящните детайли в цитаделата, останала толкова дълго недостъпна за нея: фините ажурни прозорци, подобните на пчелни пити сводове, безкрайната геометрия от плочки и ромолящите басейни, отразяващи великолепните фасади.

В продължение на почти три века Алхамбра била непревземаема крепост. Човек би очаквал една християнска кралица да я опожари и да изтрие от стените ѝ надписите във възхвала на Аллах. Вместо това тя наредила да я оставят непокътната. Нещо повече – разпоредила крепостта да бъде нейната съдба за вечността – нещо, което злощастният Боабдил не успял да постигне: „Желая и заповядвам следното: ако умра извън град Гранада, цялото ми тяло без забавяне да бъде пренесено в града“. Когато през 1504 г. починала в резиденцията си в град Медина дел Кампо, ковчегът ѝ бил изпратен на триседмично пътуване към Гранада. Алхамбра, опразнена от двора на Насридите само 12 години по-рано, се превърнала в последен дом на католическата кралица. (Първоначално погребани в крепостта, по-късно останките ѝ, заедно с тези на нейния съпруг, крал Фернандо, били пренесени в Кралската капела в Гранада.)

Няколко години по-късно, докато бил на меден месец, нейният внук Карл V посетил завладения от баба му и дядо му град. Осъзнавайки символичната му стойност, той се заел да направи свой собствен дворец в Алхамбра. Строежът продължил повече от век и кралят никога не е живял в него, но според Бермудес това не е важно. Палатът насложил нов сюжет: Карл използвал оригиналната архитектура за нов градеж, метафора за триумф. А също и „като се разположил малко по-високо“ – казва Бермудес. В съседство с трите двора на Насридите – Мексуар, Комарес и Двореца на любовите, които, взети заедно, са несъмнено перлата в короната за посетителите – строгата квадратна постройка, издигната за испанските крале, била оприличена на „метеорит“ от един архитект.

Вътре, в централната колонада на двореца на Карл, Бермудес вади ключ колкото цялата му предишница и отваря врата към каменни стълби. „Стълбицето на времето“ – така го нарича персонажът на Алхамбра. Спускаме се в полумрака към друга порта. Бермудес държи втори ключ и сякаш като по чудо

се озовавам в Двора на миртите в двореца Комарес, наречен така на храстите около правоъгълния басейн. Да, наистина е малко по-ниско от този на Карл.

За един миг сме направили преход от ренсансовата трезвост към пианство на сетивата, от победителите към победените. Именно това била целта на стълбицето, построено през 1580 г.: да обедини стария кралски дворец с новия.

ВСЯКА ГОДИНА около два милиона души посещават Алхамбра, но те имат достъп само до около 20% от обекта. Бермудес ме превежда през някои от недостъпните части, а именно през една подземна мрежа. Това са скромни и функционални посещения – казва той, – далеч от очите на хората и някога, и днес – царство на прислугата и охраната, грижещи се за двореца. В някои били държани затворници. Надникваме в една от двайсетте тъмници на комплекса, открита преди малко повече от век. След пагането на Гранада кралицата лично се забавлявала да освободи християнските пленници, също както в мюсюлманската твърдина Малага, където един нидерландски офицер ѝ казал, че е затворен от над 40 години.

Все още в земните недра, стигаме до голяма цистерна, която определено прилича повече на катедрала по своестимите си кораби и огромните си размери. Освен това подземните структури осигуряват постоянен хлад за съхранение на зърно и други храни. Докато се спускаме по стълба в подобен на пещера силов, внезапно ми хрумва, че именно оттук може да започват легендарните тунели на Алхамбра. Едно ниво нагоре войници от кралската гвардия били на пост под тронната зала в кулата Комарес, готови да се намесят в случай на нужда. Вървим през проходите с ясното съзнание, че туристите, които се дивят на великолепието на залата, дори не подозират за инфраструктурата отдолу.

Бермудес отключва врата. Фенерче осветява стълбище, което води дълбоко под земята и след 200 стъпала – към втора врата. Тя се отваря наред гората непосредствено извън стените. Намираме се недалеч от р. Даро. Ето един лесен и потаен начин да напуснеш крепостта. През 1359 г. Мохамед V, осмият насридски владетел, бил свален чрез бунт, който *(Продължава на стр. 80)*

МЮСЮЛМАНСКАТА ЕПОХА В ИСПАНИЯ

През VIII в. армия араби мюсюлмани преминала на Иберийския полуостров и прогонила германските вестготи. Наречена Ал Андалус, новата им страна била подложена на непрекъснат натиск, но се превърнала в многовековно средище на изкуствата, образованието и науката.

Баланс на силите през XI в.

ХРИСТИЯНСКО КРАЛСТВО
МЮСЮЛМАНСКО КРАЛСТВО

○ Селище ■ Крепост

50 км

Първо пресичане на Гибралтар
През 711 г. военачалникът Тарик ибн Зияд отплава с мюсюлманска армия към скалата, която по-късно била кръстена на него (Джабал ал Тарик или Гибралтар).

1 **Династия Омаяв**
Откъсването от Дамаския халифат създава първата независима мюсюлманска държава на Иберийския полуостров.

2 **Династия Алморавид**
Северноафриканските бербери укрепяват мюсюлманските градове и твърдини срещу християнските атаки.

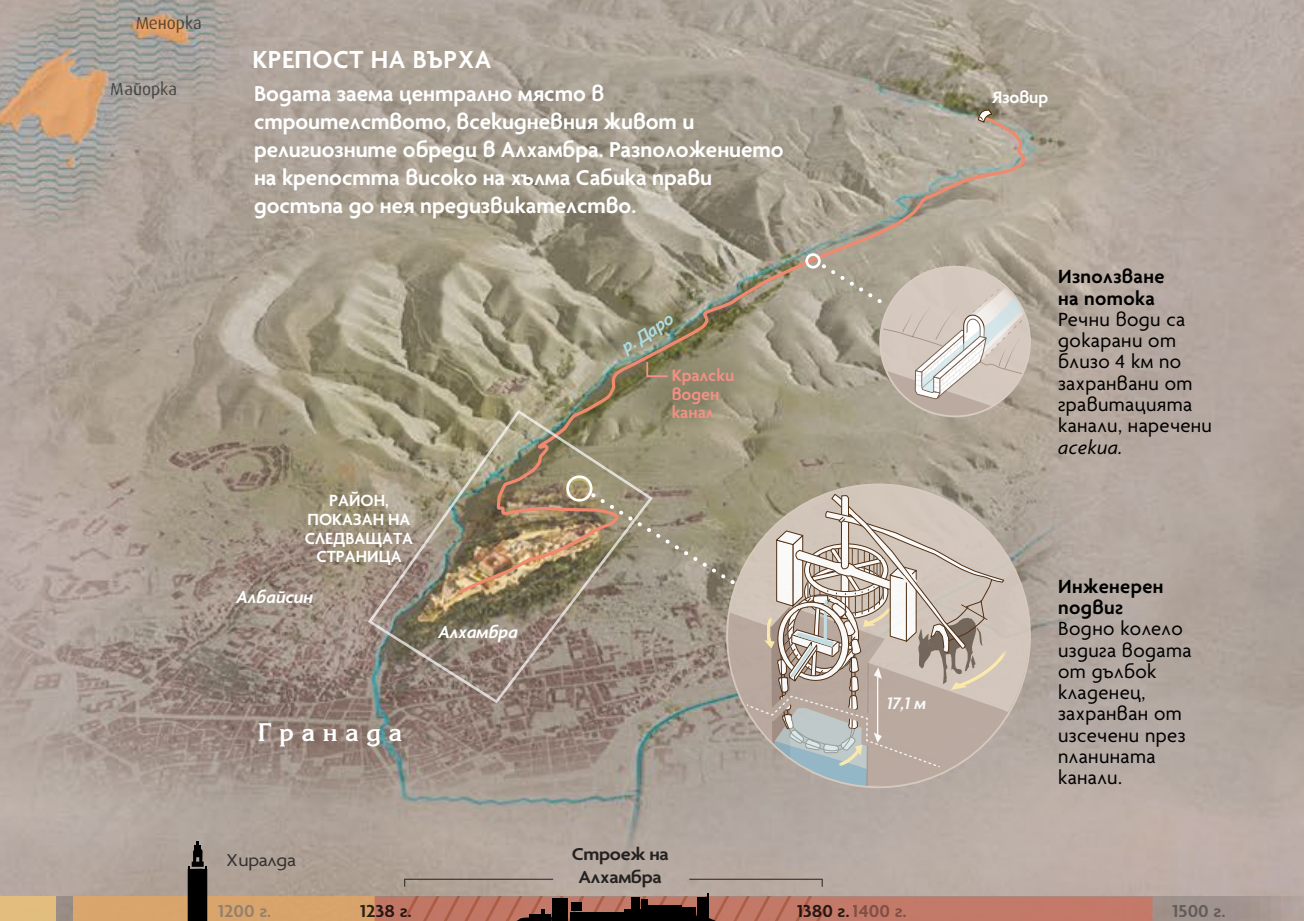
МОСТ КЪМ ЕВРОПА

След зараждането си на Арабския полуостров, от 632 г. ислямът се разпространява към Северна Африка и Европа по търговските маршрути. Поражение във Франция слага край на експанзията.

КРЕПОСТ НА ВЪРХА

Водата заема централно място в строителството, всекидневния живот и религиозните обреди в Алхамбра. Разположението на крепостта високо на хълма Сабика прави достъпа до нея предизвикателство.

Използване на потока
Речни води са докарани от близо 4 км по захранвани от гравитацията канали, наречени *асекиа*.

Инженерен подвиг
Водно колело издига водата от дълбок кладенец, захранван от изсечени през планината канали.

Хиралда

Строеж на Алхамбра

1200 г.

1238 г.

1380 г. 1400 г.

1500 г.

3 Династия Алмохади

Нови водачи местят столицата от Кордоба в Севиля – по-близо до океана с цел по-добра търговия.

4 Династия Насрид

При финалното разцепление последната мюсюлманска династия основава кралство Гранада, но по-късно е победена от християнските сили.

ЕКСКУРЗИЯ ДО ГРАНАДА

Богатото наследство на града
предлага на посетителите
неповторими преживявания

АЛХАМБРА

Запазете си билети поне месец-два по-рано. Туристическият билет осигурява достъп до Алкасаба, дворците на Насридите, Партал и Хенералифе. Обиколката е основно на открито, поради което пролетта и есента са най-подходящите сезони. Не пропускайте фонтаната в Двора на лъвовете и Двора на миртите, където фасадите се отразяват в басейна. (Дворецът на Карл, където се помещават два музея, може да се посети без билет.)

Понастоящем **манастирът „Св. Франциск“**, където първоначално били погребани Исабела и Фернандо, е хотел и ресторант, предлагащ кухня въз основа на рецепти от двора на Насридите.

АЛБАЙСИН

В този криволичещ **квартал**, някога средище на мюсюлманския живот в Гранада, бутикови хотели заемат вили от епохата на Насридите. Ние се спряхме на хотел *Casa Morisca* от XV в. (Намиращият се в центъра *Palacio de los Patos*, в резиденцията на магнат от XIX в., предлага алтернатива на стръмните улици на Албайсин.) Гостите на ресторант *Carmen de Aben Humeya* могат да се насладяват на Алхамбра от вътрешната градина – характерна част от традиционните жилища *кармен*. Панорамата „Сан Николас“ и градината на джамията в съседство са класически места, откъдето да наблюдавате как слънцето залязва зад Алхамбра. В края на вечерта се отбийте да пиете чай на улица „Калдерерия Нуева“.

САКРОМОНТЕ

Съседното Сакромонте е родно място на танца **фламенко**, създаден от ромската общност, живееца тук от над 500 години. Мнозина обитават характерните пещери, където мюсюлманите потърсили убежище след падането на града (а според някои повлияли и на музиката на танца). Пещерни барове, включително *Cueva de la Rocio*, организират представления. Живописната разходка до квартала минава през „Ел Пасео де лос Тристес“ и „Ла Карера дел Даро“ покрай реката. —Ема Лира

Тронната зала в двореца Комарес разкрива геометрични мотиви от плочки – запазена марка на ислямския дизайн, – както и изящни гипсови орнаменти и надписи, някога боядисани в ярки цветове. Изреченията са вплетени във фасетираните арки, като декоративното куфическо арабско писмо остава почти невидимо за очите. Отгоре има пояс от четиво курсивно писмо (продължаващо вертикално на съседната стена), което възхвалява тронната зала, персонафицирана в стиховете: „Тя, която е в центъра, е като сърцето“.

ПРОМЕНИ

В

СРЕДАТА

СНЕЖНИТЕ ЗАЙЦИ СЕ ЧУВСТВАТ НАЙ-ДОБРЕ НА СТУДЕНО.
ЗАТОПЛЯЩИЯТ СЕ СВЯТ МОЖЕ ДА ПРОМЕНИ ТОВА.

ТЕКСТ: **КАЛ ФЛИН** СНИМКИ: **АНДИ ПАРКИНСЪН**

СЕВЕРНАТА ПЛАНИНСКА ЧАСТ НА ШОТЛАНДИЯ Е ПЛАВЕН.

замръзнал пейзаж, изваян от леда и камъните в продължение на милиони години. Планините издигат заоблените си гърбове. Полусферични котловини, познати като циркуси, се гушат в извитите линии на хребетите. Земята има две лица.

В късното лято теренът е покрит с пирен, прошарен от кралското лилаво на гребните му цветчета, заедно с деликатните листа на пълзящата върба и блатния трилистник, меките мъниста на черните боровинки и ярките червени боровинки. Но само след няколко кратки седмици същите височини може да са обвити в сняг: с навети преспи и вихри, фучащи над издълбания от ветровете лед със 160 км/ч.

Това е царството на снежния заек. Тези гребни бозайници се срещат също и в тундрата, алпийските и гористите региони в цяла Евразия.

Снежен заек се почиства. Моментът, в който индивидът сменя козината си, може да варира, но обикновено зайците, живеещи на по-голяма височина в Шотландия, стават бели или сиви по-рано през годината, отколкото живеещите в низините. Освен това се връщат към потъмната си козина по-късно през пролетта. Учените обаче не са открили доказателства, че планинските зайци се адаптират към по-къси периоди с бяла козина.

Една женска (долу)
контрира любовните
аванси на мъжки като
част от бурното
ухажване, типично
за вида. Женските
проверяват
решителността и
издръжливостта
на мъжките, като
ги отблъскват с
боксови удари, преди
да ги отведат на
дълго преследване
из пирена. Този
разгорещен
епизод приключи с
чифтосване.

НАЙ-ИЗДРЪЖЛИВИ СРЕД ЗАЙЦИТЕ

Обитаващи предимно Северношотландските и Южношотландските възвишения, снежните зайци са еволюирали да живеят в студен климат. В други части от ареала им, извън Шотландия, тези издръжливи бозайници могат да се срещнат на височини до 3700 м.

АТЛАНТИЧЕСКИ
ОКЕАН

Прогнозирано изобилие
на снежния заек
Lepus timidus

Ниско Високо

КЕЙТИ АРМСТРОНГ И СОРЕН УОЛДЖАСПЪР, NGM
ИЗТОЧНИЦИ: ДАРИО МАСИМИНО И ДР., BIOLOGICAL
CONSERVATION, 2018; IUCN

Около 99% от снежните зайци във Великобритания живеят в Шотландия, като основната им територия са назъбените Грампиански планини.

Миналата зима направих преход из планините Кетърнгорм. Докато газех в дълбокия сняг, изплясках криле и една тундрова яребица се появи, недоволна, че е била обезпокоена в леглото си. Усецайки стъпките ми на тази голяма височина, зайци с бяла козина хукнаха надолу по циркуса, преди да обърнат и да се понесат без усилия нагоре и отвъд рѣба.

Снежните зайци търсят подслон в гнезда в гъстата растителност или във вдлъбнатини по склоновете на хълмовете, където изчакват преминаването на снежните бури: залежали ниско с пухкавата си козина, а ушиите им с черни връхчета са свити плътно до гърба им. Може да си почиват по цели дни, като само се протягат на всеки час, или за кратко пасат от жилавия пирен, преди да се върнат в убежището си. Такова поведение е една от многото адаптации, които позволяват

на това животно – единствения вид заек, автохтонен за Великобритания – да оцелява в толкова тежки условия. Може би най-паразителното е сезонната му промяна, когато гладката лятна козина в сиво-кафяво се сменя с по-гъста, по-добре изолираща бяла. Всяка година комбинацията от намаляващата слънчева светлина и падащите температури дава началото на зимното линееие на зайците – гъстата, бледа нова козина започва да се разпростира от краката им нагоре, по страните и холката, като прави телата им на петна.

Тези същества са еволюирали, за да се сливат със средата си. Но докато климатичните промени предизвикват промени във времето, снежните зайци са във все по-голям дисонанс с мястото, което наричат свой дом.

НЕСИГУРЕН КАМУФЛАЖ

СНЕЖНИТЕ ЗАЙЦИ принадлежат към група от само 21 вида птици и бозайници, способни да

сменят оперението или козината си, като почти всички те живеят в студени, снежни региони, казва Маркета Зимова, асистент по биология в Апалачкия щатски университет в Северна Каролина. В Шотландия единствените други видове, които променят цвета си по този начин, са хермелинът, познат още като сибирска белка – умел ловец с издължено тяло, – и тундровата яребица. За снежните зайци тази луксозна зимна козина предлага също и ценен камуфлаж, като ги зацъптава от хищници като червените лисици, хермелините и скалните орли, които кръжат в небето. Но в толкова променливи условия като тези това може да е не само благословия, но и проклетие.

По шотландските хълмове не е необичайно температурите да се вдигат и да падат драматично, при това в рамките на денонощие. В най-меките дни, когато торфът е черен и нашарен от лед, зайците са напълно открити: светли фигурки на фона на тъмния пирен. Това винаги е било опасно,

Брачни ритуали

Серия от снимки улавя моментите преди рядко наблюдавана демонстрация на нежност, при която ухаждаща се двойка снежни зайци докосва носовете си. Женските обикновено са по-тежки от мъжките. По-едрият женски като цяло раждат повече малки, разпределени в няколко котила за година.

ИНСТАГРАМ

БЕВЪРЛИ ЖУБЕР

ОТ НАШИТЕ ФОТОГРАФИ

КОЙ

Природозащитник, кинематографист и фотограф, специализирана в областта на опазването на дивата фауна на Африка

КЪДЕ

Югоизточна Кения

С КАКВО

Фотоапарат Sony Alpha 1 с 600-милиметров обектив

Жубер, която е изследовател на *National Geographic*, снимала жирафи сред хълмовете Чюлу в Кения за предстоящ документален филм. За да се приближи, без да уплаши животните, тя прекарала дни наред в подземно укритие край един водоизточник. Жирафите идвали и си отивали, но червеноклюните биволски скорци редовно откраждали шоута. Прелитайки от жираф на жираф, работливите птици къбвели кърлежи и други паразити, почиствали останала храна от зъбите им и събирали косми за гнездата си. „Накъдето и да погледнеш в природата – казва Жубер, – виждаш невероятни примери за приспособяване и взаимозависимост.“

National Geographic има над 453 милиона последователи в Инстаграм. Присъединете се и вие на: [@natgeo](#), [@natgeotravel](#), [@natgeointhefield](#), [@natgeoadventure](#), [@natgeoyourshot](#), [@natgeotv](#), [@natgeowild](#), [@natgeodocs](#).